

dost

FİKİR VE SANAT DERGİSİ
KURULUŞU : 1947
YENİ DİZİ : 86
ARALIK 1971
CİLT : 24
SAYISI 5 LİRA

toplayıcılık yayıcılık ve yaratıcılık

özer kabaş

Toplayıcılık denince anlatılmak istenen, gerçekte kültür toplayıcılığı arşivciliği, koruyuculuğu ve değerlendirilmesiyle ilgilidir. Eski İyonyada ticari kıyıdanmaların hız aldığı dönemde sanat eseri toplanmasının oldukça bilinçli bir biçimde, ufak çapta bile olsa, başladığına dair deliller vardır.

Ama tarih boyunca gerçek kültür toplayıcılığı bilinci Rönesans kentlerinin duvarlarını aşan ölçülerde 18 inci asır Avrupasında temellenir. Arkeolojinin ve sanat tarihinin amaçlı olarak ele alınması, ulusallık kavramının yerleşmesi, endüstriyel sömürgeciliğin, ham maddeciliğin canlı insan ticaretine oranla ağır basması o devrin hızlı gelişmeleridir.

Batı, endüstriyel uygarlığının doruğuna vardığı dönemde Kraliçe Viktorya'nın koca Padişah Abdülâziz'i bile cüceleştiren kristal sergi sarayı gibi dev bir yapısı mermer yunan heykellerinden eksotik Afrika çiçeklerine, buhar makinelerinden en yeni silâhara kadar övünülerek sergilenmiş insanlık ürünlerini camdan çatısı altında barındırıyordu.

19 uncu asrın ikinci yarısında Avrupa devletleri kültür toplayıcılığı devrini oldukça tamamlamış, tarihi olarak tanımlamış, kendine uydurmuş ve bu kültürü yayma ve bir anlamda satma ortamına girmişti bile. Bu konuda Amerika açık bir pazar Osmanlı İmparatorluğu ise oldukça şüpheli bir pazar olarak görünür.

O devrin kültür toplama furyasında Osmanlı Türk bürokrasisinin ve aydınının ilgisizliğini ve bugüne uzayan etkilerini kınamaya kalkarsak, bu tavır, o zamanki Batının klâsik Yunana dayanan kendine özgü ve yakıştırmaya bir tarih yaratma çabasına katılmamız gerekmiş gibi saçma bir sonuçta doğru yaklaşıyor bizi sanırım.

Bu açıdan bakıldığında Dolmabahçe Sarayı ve onun girişindeki neo - klâsik maske Osmanlı

idaresinde gerçek kültürel bir olgu yerine cılız bir özenti olarak çıkar karşımıza. (Üstelik oldukça pahalı bir özentidir.)

Osmanlı'nın o zamanki kültür toplama yavaşlığı gerçekte henüz kendine özgü tarih yaratma endişesini batı kadar taşımamasından gelmektedir. On asırdır süregelen kesiksiz tarihi ve altı asırlık bir imparatorluk dönemi kültür yaratma eylemini toplayıcılığa oranla halâ ön plânda tutmaktadır. Yoksa II. Mahmud'un restorasyon anlayışı Abdülâziz'in Söğüt'e uzanan yapıları belli bir tarihi ve kültürel prespektifin varlığına bizi inandırır.

Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerinde beliren ve Cumhuriyet ve Atatürk devriyle perçinlenen ulusallık bilinci kültür toplamayı arttırmakla beraber Batının skolastik maskeler altında Anadolu'daki kültür yağmasına devam etmesi koruyuculuk bilincini arttırdı ve hiç olmazsa Hitit uygarlığının Anadolu'da kalmasını sağladı.

Bugün için Anadolu insanının inanılmaz bir kültür birikimiyle bir arada yaşadığına inanmak gerekir. Bunun toplanması ve yayılması bir asırdan fazla süreceğine göre, bu arada yaratma eyleminin yeri ve önemi nedir?

TOPLAYICILIK
YAYICILIK
YARATMA

eylemlerinin gerçekte birbirinden ayrılmaz kılması gerektiği üzerinde önemle durmalıyız.

Kültürle ilgili bu üç unsur birbirinden oldukça ayrı ve hatta zıt insanlar tarafından yapılabilmekle beraber, bu eylem alanları birbirlerinden devamlı olarak yararlanmak ve işbirliği yapmak zorundadırlar.

Toplayıcının arşivciliği ve mezar kazıcılığı yayıcı ve öğreticinin emekçiliği ve yaratıcının yarın dönüklüğü ilginç çelişkiler ortaya çıkarır.

Fakat ortaya atılan önemli sorun **toplayıcılığın** ve **yayıcılığın** kendi başına yeterli bir kültür sorunu olarak ele alınıp alınmamasıdır.

YARATMA EYLEMİ

denen ortam gerçekte bir ulusun insanlı yönünü demektir.

Yurdumuzdaki edebiyat, resim, sinema gibi kültür tartışmalarında **yaratıcı eylem** için yaratılabilecek bir ortam konusunda öneriler pek azdır. Oysa bugün insanlığın yarınıyla uğraşma falcılık ve astrolojiden çıkıp bir bilim dalı haline gelmiştir. Aydınların da akıl ve sezgilerini kullanarak bu yönde çalışmalar yapmaları gerekmektedir.

Bir toplumda iyi sanatçıların ortaya çıkması **METAFİZİK BİR PİYANGO**

değildir.

Toplayıcılık ve yayıcılık görevini gerektiği gibi yaptığına inanan bir toplum yaratıcı kişi yetiştirmek için bütün hazırlıkları yaptığına inanıyorsa aldanır.

YARATICI EYLEM ORTAMINI YARATMAK İSTENİRSE OLUR VE BAŞKA TÜRLÜ ÇALIŞMALARI GEREKTİRİR.